

Digitaliseringsdirektoratet

postmottak@digdir.no

helene.hoggen@digdir.no

Deres ref./dato:

saksnr.19/01489

Vår ref.:

ECH

Vår dato:

03.06.2020

Innspill – Handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser

Vi viser til Digdirs invitasjon til å komme med innspill til Handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser. Her følger våre innspill. Vi bidrar gjerne med å utdype disse på et senere tidspunkt.

1. Klimasats bør etablere en DPS-ordning for grønn innkjøpsbistand

Gjennom tilskuddsordninger som Klimasats kan norske kommuner og fylkeskommuner ca 15.02 hvert år søke Miljødirektoratet om støtte til gjennomføring av tiltak og prosjekter som skal være klimaeffektive. Det er en egen post for offentlige innkjøp, og blant søkere i 2020 var Klima Østfold. De søkte om NOK 12 mill for å etablere en gratis offentlig rådgivningstjeneste for grønne innkjøp. Ideen er etter Inventura sin oppfatning en god, men fremfor å rekruttere rådgivere til en slik offentlig tjeneste bør MDIR (gjerne i samarbeid med Digdir) etablere en dynamisk innkjøpsordning (DPS) som gjør at private markedsaktører kan søke å bli kvalifisert innen ulike fagområder. Det vil gi alle kommuner en effektiv tilgang til kvalifisert anskaffelses- og bærekraftsfaglig bistand på kort varsel (vanlig tilbudsfrist er 10 dager).

Basert på et oppsett av kriterier for å sannsynliggjøre klimagevinster for et enkelte anskaffelsesprosjekt, kan MDIR f.eks. innvilge en sjablongmessig støtte til oppdragsgivers konsulentutgifter, basert på visse kriterier vs. prosjektmål (relatert til klima/miljø). På denne måten vil man utnytte markedets beste tilgjengelige kompetanse og også bidra til å oppnå en multiplikatoreffekt ved at markedet (både private og offentlige) drar nytte av stadig mer konkurransedyktige metoder og praksis. En slik ordning vil også ivareta at rådgivere får et regulert fast arbeidsforhold i en privat virksomhet fremfor en prosjektstilling i offentlig sektor.

2. Utvikling av norsk metode for miljøspendanalyse

Offentlige anskaffelser skal bidra til kontinuerlig forbedring av virksomhetenes tjenestetilbud og ansees som en svært viktig måte å drive det grønne skiftet videre på. Innkjøpte varer og tjenester står for en stor andel av offentlig virksomhets klimafotavtrykk¹, og mange er pålagt krav til at dagens anskaffelsespraksis dreies mer i retning av bærekraftighet. For å få en oversikt over status har flere kommuner og fylkeskommuner gjennomført analyser av klimafotavtrykk. Det er en aktør i Norge som dominerer markedet for denne type analyser (Asplan Viak), og denne baserer seg på en egenutviklet modell kalt Klimakost. Den bruker utslipp og aktivitetsdata for et standard utvalg næringslivssektorer (SN2007/NACE rev2) for å beregne utslippene hele virksomhetens innkjøp forårsaker. For å kalibrere tallene til den gitte enhet (kommune/fylkeskommune) benyttes tallgrunnlag fra KOSTRA. Vi anser at denne metoden har sine fordeler, men mener den i mange tilfeller er for tidkrevende og kostbar å gjennomføre – samt for lite fleksibel og finmasket til bruk som et reelt forbedringsverktøy i den enkelte virksomhets innkjøpsavdelinger.

Det blir stadig vanligere å gjennomføre innkjøpsanalyser (spendanalyser) i arbeidet med å profesjonalisere innkjøpsfunksjonen i offentlig sektor. Svenske Upphandlingsmyndigheten (UHM) har utarbeidet en metode for «Miljöspendanalys²». En miljøspendanalyse gir indikasjoner på omtrentlige miljøeffekter som innkjøp innen utvalgte innkjøpskategorier kan ha. Den svenske metoden er basert på LCA-baserte nøkkeltall for GWP (klimagasspåvirkning) og priser for en lang rekke produkter som er omsatt i Sverige, utarbeidet av forskningsinstituttet IVL. Metodikken er nylig testet ut for deler av innkjøpene i Göteborg³. Det foreligger planer om å utvide et eksisterende verktøy for spendanalyser (Spendency) med en miljømodul som gjør at slike nøkkeltall enkelt kan benyttes til å beregne klimagassregnskap for anskaffelser. Vi anser at metodikk og nøkkeltall også bør utarbeides for norske forhold. Miljøspendanalyser kan på en rask måte gi oversikt over innkjøpenes klimafotavtrykk, slik at offentlige innkjøpere kan prioritere kategorier der man gjennom substitusjoner og innovative anskaffelser kan realisere lønnsomme tiltak og forbedringer.

Vi mener at Digdir bør bidra til å utvikle en felles, åpen metodikk for miljøspendanalyse med tilhørende nøkkeltall som alle (både konsulenter og offentlige innkjøpere) fritt kan benytte.

¹ https://www.anskaffelser.no/sites/anskaffelser2/files/klimafotavtrykk_for_offentlig_virksomhet.pdf

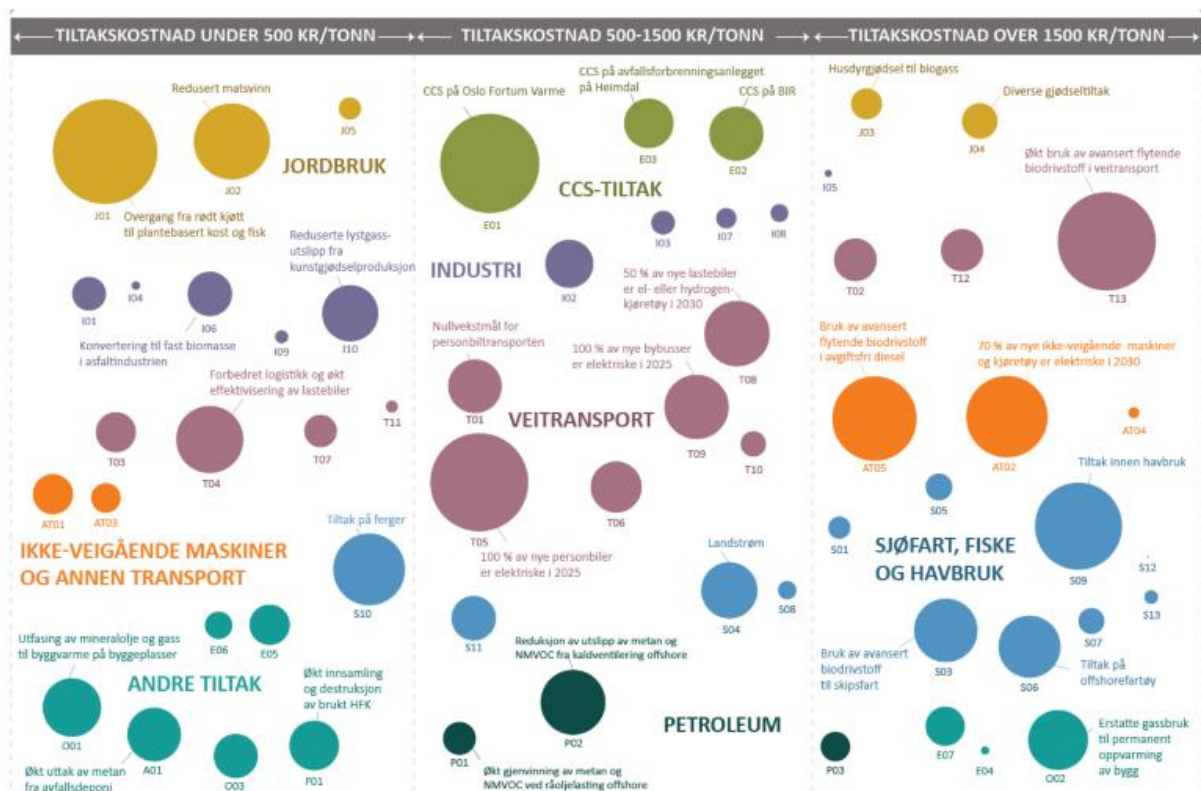
² <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/verktyg/miljospendanalys/>

³ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/verktyg/publikationer/miljospendanalys-over-delar-av-goteborgs-stad/>

3. Standard evalueringsmodeller for gevinstrealisering av klimatiltak (vs Klimakur 2030)

Sammen med Oslo Economics utarbeidet Inventura rapporten «Gevinstanalyser av grønne anskaffelser»⁴ (Difi i 2017). Blant observasjonene i denne rapporten er at noen anskaffelser (f eks overgang til elektriske mopeder for Posten) er svært lønnsomme vs tiltakskostnader for CO₂-besparelser. Andre er svært lite lønnsomme (f eks innkjøp av søppeldunker i bioplast). Selv om intensjonen i de enkelte anskaffelsene har vært å oppnå klimagevinster, ser vi at tildelingskriterier og evalueringsmodeller for vurdering av klimaprestasjoner ikke er gode nok – og heller ikke standardiserte. Dette kan bidra til vilkårlighet og kan medføre at kontrakt tildeles feil leverandør.

Vi mener Digidir bør utvikle forslag til evalueringsmodeller som kan sikre at innkjøpere og politiske beslutningstakere forholder seg rasjonelt til tiltakskostnadene for etterspurte klimagassreduksjoner. Slike modeller bør dra nytte av det store arbeidet med beregning av lønnsomhet i klimatiltak som er gjennomført i Klimakur 2030⁵. Den nedenstående figuren fra rapporten viser eksempler på lønnsomme og mindre lønnsomme tiltak på en god måte

⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M960/M960.pdf>

⁵ <https://www.miljodirektoratet.no/klimakur>

Digdir bør utvikle smarte evalueringsmodeller som gjør det enkelt for politikere og beslutningstakere å fastsette en betalingsvillighet for tiltakskostnader (f eks på NOK 750-1.000/tCO₂e). Ved at offentlig sektor benytter tildelingskriterier og evalueringsmodeller som på en teknologinøytral måte behandler tiltakskostnader, vil man utfordre markedet til å tilby innovative og effektive løsninger som gir garanterte klimagassreduksjoner. Forslag til en slik evalueringsmodell⁶ ble utviklet som en del av vårt arbeid med veiledning i «Bærekraftig innkjøp av drivstoff» (Difi 2019).

Stortingsmeldingen legger vekt på effektive og smarte offentlige anskaffelser. Slike må bygge på transparente, standardiserte og forutberegnelige evalueringsmodeller. Modeller og metodikk for klimagassberegninger finnes for bygg (NS 3720 og oneclickLCA), og trengs også å bli utviklet for andre kategorier av anskaffelser som handlingsplanen skal dekke (f eks anlegg, persontransport og logistikk-løsninger). Vi mener at Digdir bør iverksette dette arbeidet i nært samarbeid med aktørene i de markeder som handlingsplanen skal rettes inn mot.

Med vennlig hilsen

Gunnar Bleness (sign)
Partner/ leder marked, kommunikasjon og HR
Inventura AS

Eystein C. Husebye
Manager/medlem team bærekraft
Inventura AS

⁶ <https://drive.google.com/file/d/1AV3kS1Pj5ZlqC6e4C5cb1H3gTvDeitOj/view?usp=sharing>